

Tal och skålar vid
högtidligheten i Fahlun, den
3 april 1791. Af Gustaf
Eng...

Engzell, Gustaf,

1700-1829 81 A

TAL OCH SKÅLAR

VID
HÖGTIDLIGHETEN

I FAHLUN,

DEN 3 APRIL 1791.

AF

GUSTAF ENGZELL,

KONGL. HOFFPREDIKANT M. M.

FAHLUN,

TRYCKT HOS PEHR OL. AXMAR.

KÖNGL. PRIV. BOKTR.

* * * * *

Mine Herrar och Swenske Män!

Jag är öfvertygad, at ingen ibland Eder kan i dag misfunna mig at tala i Eder Sammankomst. I weten, at wi nu fire minnet af et bland vår Konungs Störwerk: är det icke då en olycka, M. H. at widröra et ämne, som mit snille ej kan måta? Men I hafwen anmodat mig derom och om I blifwen bedragne då I walt mig til tolf af denna dagens wigt och högtidlighet, är det icke mit utan Eder fel, som ålagt mig denna skyldighet. Jag hoppas därföre, at då jag på min sida warit nog lätt förfröd, at låta Eder uplåta min ofulksomlighet; I och hafwen nog ädelmod at förlåta den samma.

Nu ären I för första gången samlade, at på et lysande sätt begå äminnelsen af den dagen, för twänne år sedan, då vår allernådigste Konung tillika med Rikens Ständer underskref och bekräftade en Act, i det wisa upsat at förena allas sinnen och i den lika wisa affigt at försäkra hwarje medborgares rättighet.

Jag säger, at denna dagen nu firas på et lysande sätt, om annars något kan wara mera lysande, än det sättet, på hwilket han förledit
år

är firades. De sammanskott, som J då, i skäl-
let för någon stojande högtid, gjorden åt de En-
kor och faderlöse, som upoffrat sine män och fä-
der i kriget, hade wäl icke något buller med sig,
som liknade dessa våra glädjerop, dessa Canoners
dunder, detta undrande folkets sorl; men de wo-
ro mera tilfridsställande för mänskligheten, mera
tröstande för hjertat, och kanske icke mindre nå-
digt ansedde af en mild och ädelmodig Monark.

Et uplyst folk, under en wis Konung föres-
nadt genom samma lagar och upelbadt af et lika
nit för Söderneslandets ära, bär och kan ej fin-
na annat inom sig än bröder. Ut där uphbjä sig
öfwer sine medborgare, at där tilwälla sig förs-
delar med någons lidande, at tro sig äga rätt-
tighet til et så omärdigt påstående, är at skymfa,
icke allenast lagarne, utan och Regentens förs-
stånd. Men jag wet och, M. H. at J icke begären
af mit hjerta den orättwisan, af min estertanka
den oförsigtigheten, af min ringa uplysning det
mistaget, at uphbjä min röst emot någon Sam-
hällsbroder. Och skulle wäl någon ibland oss wä-
ga et anfall emot den, som GUSTAF beskyddar?

Huru barbariss och ohöfssad skulle man icke
anse denna vår glädje, om wi ej hade något äd-
lare at grunda den på, än en inbillad förnäs-
jelse öfwer någon försördelad medborgare? Nej;
GUSTAFS faderliga hjerta skapades icke at förs-
ördela något enda af sina barn. Vatom os ej,
förförde af en farlig sjelfskärlek och intagne af
våra egna förtjensters värde, föreställa oss, at

I äga tänkfätt tilhöra egentligen något stånd. De
lägtänkte, de lastfulle utgå för sig sjelfwe wänd-
ran och skammen i det Stånd de äro. GUSTAF
har ibland alla sina undersätare sjelf funnit wänd-
ner; och denna upräkt, så tröstefull för des Ko-
nungsliga hjerta, har upslawat honom at ännu
närmare förena sig med dem alla.

Konungen har i dag högtidligt bekräftat, at
skyddas våra Fri- och rättigheter, och at hafwa
dem bekräftade af GUSTAFS hand är, at äga
dem inom Säkerhetens Helgedom. Då han gaf
denna Säkerhet, hade redan des undersätare en
adertonårig pröfwotid af des milda hjerta: en
tid, inom hwars tredjedel man funnit den slugaste
som någonsin intagit en Thron, en Kejsare, som i
hjärjan icke utan tårar underskref en dödsdom, nog
offkiellig at längre förddlja sit människohat, sin
hbjelse at blifwa hwad han war, en waldswerkare,
en tyrän, en blodgirig, med et ord en Nero. . . .
Men när säge wäl wi, på dessa GUSTAFS aderton
regerings år, et offskyldigt blod släcka bödlars hån-
der? När säge wi någon näringsgren twina un-
der des wård? någons ägendom sfskad? något
hus plundradt? någons ägande rätt ofredad? nå-
gons ära förfordelad, någons ofskuld wanhedrad?
. . . . Jäke en gång den mäktiga skönheten, den-
na så ofta de största Konungars och de största
hjeltars tusande Siren, har därat honom til et
offreg ifrån Majestätets wärdighet. Och sedan
han wilst sig fööre än HENRIC IV i enskild
dygd, wisade han sig honom jämlik i Krigets faror.

Jag säger dettas men jag vet tillika, det ingen sybla är så owardig, som den, at smickra Konungars, men och ingen ting så wardigt, som at säga sanning om dem. Denna röst är ej nog stark at någonsin hinna til Konungens öra; men måtte sanningen där af ibland och winna bifall, och Konungens hjerta, den wördnad det förtjenar!

Må då den ärelystne förbraven länge ropo öfwer wäld och förtryck! Må den södskande Inbillningen finna hwarje Thron belastad med tyranner! Et ädelt hjerta kan och förwillas; men, wid et renare ljus, sansar det sig och frågar: Huru skulle människosläktet styras, för at wara förnösdt?

Ja huru? Skullen anse det som en lärld förmåtenhet at beswara denna fråga. Jag gör derföre blott twänne anmärkningar: den bästa Regeringskonst är olycklig när hon förwaltas illa: den bästa Regeringskonst, äfwen bäst förwaltad, är olycklig för hwar och en, som är misnöjd med sig sjelf. Inga medel gifwas, at förhufwa wärdt tillstånd, när wåra hjertan slitas af tysta samwetsagg, af hemliga förebräelser, af wäldsamma begär, af misnöje öfwer både rågn och solsken. Denna anmärkning wisar, at brist på enkild dygd öfka tillkapar wåra allmänna misnöjen.

Det är ju alltid lycksaligt för et af olyckan förföljdt barn, at kasta sig i en faders armar, i hynerhet när olyckan kommit af des egna dårskapar. Men sedan Sverige i 50 år fått lära huru twetydigt det är, at öfwerlämna sig åt sin egen inbillade skicklighet: sedan det slundom i biters

ferhetens, och skundom i wälmeningens yrskel,
mistydt och trampat lagarne, wanwördat Ma-
jestätet, förwillat alla samsundsordningar, för-
sköjt och wankrat medborgare: sedan dess Rikss-
möten warit marknader, där man, ofta dyrt och
ofta för röfwärkby, kunnat tilhandla sig hwad
rikswärdande tanke man behagat; så war ej ofid,
at detta skymfede land, dessa frihetens slafwar
skulle söla någon räddning, icke underligt at de
kastade sig i GUSTAFS famn, at de wälsig-
nade den hjälten, hwars arm krossade den Ari-
stocratische drakens högt uplyftade hufwuden! GU-
STAF tog wäldet, för at återgifwa oss friheten.
Man begynte känna igen Swearne, detta gamla
brödraskap, som, fordom förenadt under någon
Fader, som det wördade, än i tyshet oblade sin
märk förbudt med dygd och måttelighet, än med
de sjungande wapnen i hand förskräckte den werlds-
beherrskande Romarens frigiffa högmdd. Med
hwilken adel stotthet öfwer Nordens ära nalka-
des icke hwarje Swenskt den Thron, som pryddes
af snillet och rättwisän!

Men ännu fattades något i GUSTAFS nöje.
Han wille närmare samla sina barn omkring sig.
Han wille äga magt at göra dem alla lika rätt
och lika nåd. Et enda Stånd hade hittills nå-
stan ensamt omgiffwit Thronen, hwilket, ehuru i
sig sjelft wördnadswärdt, likwäl skulle kunna mis-
bruka tilfället at utwidga sin önskan, kånstke
någon gång på sine medborgares bekostnad. Ros-
ningen fann detta, och beslöt, at dess högsta
Domstol skulle bestå af både Frälse och Öfrälse,

hå det bägge skulle kunna, under des ägon, beswaka sina rättigheter. Han wille, at bägge skulle äga en lika öppen wäg til de högre Ambeten, af Skicklighet och förtjenst skulle, ensamme, gifwa det, som bbröd och namn tilfdrene ofta skänkt. At hwar och en skulle få besitta den jord han kunde förwårstwa. Han wille ej at någon skulle wara löttlös i naturens tilkännade arf. Han wille lära Ambetsmannen at frugta för sin myndighet, som en förtydd lag så ofta gaf honom tillfälle at missbruka. . . . M. H. at kunna på en gång gifwa Swenska Folket, så många Storwerk och därigenom stadga des sällhet, kräfdes en magt GUSTAVVER wärdig.

Och allt detta uträttades under et brännande krig, et krig, där GUSTAF sjelf inför Europas ägon wisat sit rum bland werldens hjeltar. Wi hade sett des wishet på Thronen: wi skulle också se des hjerta i striden. Wi sågo det, och häpnade.

Men krigets blodiga ära war ej den ära, som förhöjde GUSTAFS hjerta. Han kände, at man tackade Konungar högre för den frid de skänka, än för de lyckligaste krig de föra. Han wiste, at sedan et folks ära, sjelfständighet och säkerhet blifwit räddad: sedan des fiender lärt at frugta des wäpen och wörda des hjeltar; så är inkråktningsslyktnaden öfta en ära, som kostar mera at förwårstwa, än den riktar i betalningen. Hjelten gör ingen ting af egen nytta, men hjelten med spiran i sin hand glömmier icke, at han har med

medborgare, på hwilkas bestånd krigsåran syf-
tar. Detta insåg Konungen, derföre gaf han
sit fosterland frid: en frid, det sista ibland des
storverk, men icke den sista ibland hans wålgår-
ningar. Huru hörde man icke genast alla Tem-
pel återfalla af lofsångar! Huru samlades icke
Swenske män, at, rödde af tacksamhet, nedfalla
för sin Konungs fötter! Och M. G. måtte Himmes-
len tillåta honom, at, dyrkad och nåd med de la-
grar han wunnit, hasta under fridens skygd til må-
let af sina återstående storverk . . . obdligheten!

G! Skildbeprydde Män, at hwilka et blidt hde
banat en aenare wäg til uplysning både om edra
Samhållsskyldigheter och Samhållsrättigheter; be-
tjenen, eder af edra förbedar, til faderneslandets,
eder Konungs och eder egen åra. För er bpnar
obdligheten lättare sit tempel; då wi med en för-
twiflad wöda, med et okänt namn måste begynna at
arbeta og fram ur det mörker, som bortstymmer oss
bland den ofriga snart föråtna mänskligheten.

G! at hwilkas wård Himmelen anförtrödt det
Heliga Förbundet, trödtens ej at ropa efter wäl-
signesse öfwer Herrans Smorda, och at lära dygd,
lydnad och Endragtighet bland edre bröder.

G! hwilkas Lif och Ägendom stått beredd till
Konungens tjenst, undandragen eder icke at låtta
de beswär, som hanu kunna måta honom, vilken
eder med en ärlig idoghet, på det G. måtten haf-
wa något at meddela i olgfästiden!

J! den tacksamma Jordens Odlare, som för Går-
berneslandets och Konungens ära utan knorr up-
offrat så många edre bröder och söner, fortfa-
ren at med lika dygbig själ njuta fridens lugn!

J! denna Ortens Inbyggare, så mycket gynnade
af Eder Konung, måtte edra glädjerop Hunga
ifrån de isklädda fjällarnes fot, ifrån skogarnes
djup, ifrån hedarnes hyddor, ifrån högden och
dalen, från Klippornas genomarbetade afgrund:
leswe Frid och Enighet! Leswe GUSTAF! Wäl-
görande bland oss och wälsignad i efterkommanders
minnen Leswe **Konungen!!!**

För Håns Majestät Drottningen

Hvar kan hjertat högre tänka,
Än en GUSTAF i den Måla
I hvars hjerta dygden bor?
Sinnestugn och Frid och nöje
Inell föns äldren droje
Öfver FJERDE GUSTAFS MOR!!!

SKÅ-

SKÅLAR.

För Hans Maj:t Konungen.

Hvad kan Sverje mer begära

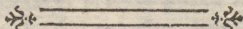
För sin sällhet och sin åra

Ån en GUSTAF på sin Thron?

Hjeltemodet, snillet, styrkan,

Krigets åra, Fridens dyrkan

Ena sig i Dets Person.

För Hånnes Maj:t Drottningen.

Hvad kan hjertat högre smaka,

Ån en GUSTAF i den Maka

I hvars hjerta dygden bor?

Sinneslugn och frid och nöje

Intil sena åldren dröje

Öfver FJERDE GUSTAFS MOR!!!

För Hans Kongl. Höghet Kron-Prinsen.

Råds ej, Prins, til Thronen klifva,

Det är nog at älskad blifva,

När en GUSTAF är Din FAR.

Då vid urnan Du skal gråta

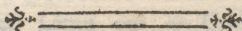
Må Din Fader Du förlåta

At Han inga Storverk spar.

Och när Thronen Du skal hinna

Må et Sverje i Dig finna

Hvad Din FADER fordom var.

För Hans Kongl. Höghet Hertig CARL.

Hjelte, som på krigets bana

Fångslat segren vid Din fana

Gungande i Belthens famn;

Lefve uti rygtets Tempel

Teknadt utaf Arans stämpel

Dit odödliggjorda nämn!!!

För Hånnes Kongl. Höghet Hertiginnan,

Venus med Minervas dygder,
Som förlofvar våra bygder,
Såg hvad i dit hjerta kan
Större fröjd och vållust gjuta
Ån at Hjeltens dyrkan njuta
Och at ålskad bli som Han?

—————
* * * * *

För Hans Kongl. Höghet Hertig FREDRIK,

Hvad fordras mer för Dig at vördad bli och stor,
Ån född af Wafars blod at vara GUSTAFS Bror?

—————
* * * * *

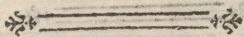
För Hånnes Kongl. Höghet Prinsessan,

Dig hur bör et Sverje prisa
Då med eld och liflighet
Du få väl förena vet
Både ADOLF och LOVISA?

—————
* * * * *

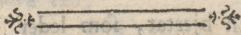
För det Högloflige Ridderskapet och Adelen.

Mera dygd än faders heder
Är den pragt som ägnar Eder,
Sverjes tappra Riddarsmän!
Öfva dygd och föka äran,
Utaf denna rena läran
Kan man känna Er igen.

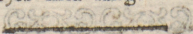
För det Högvördige Prästeståndet.

J, som med Templens återljud
Förkunnen Låran om en Gud,
Som Konungar och Riken värdar
Ej bönen ifrån Eder själ
För Sverjes frid och GUSTAFS väl
Kan tolkas känslolöst i Helgedomens Gårdar.

För det Wällofl. Borgare Ståndet.

Under GUSTAFS hägn ej svigtar
Någon våg, som Sverje riktat,
Ej et enda närings fäng
Obeskyddadt GUSTAF lämnar
Och den fällhet han dem ämnar
Är med Sverjes lika lång.

För det Hedervärde Bondeståndet.

Du, som bevisat för Din Kung
Alt hvad en Konung vil begära,
Ej frugtat, aldrig eller ung,
At vapen för Dit Rike bära;
Gack nu at dine bröder nära,
Och skyddad af din Konung, sjung
Om Nordens Frid och GUSTAFS ära.

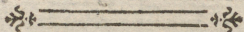
För Kongl. M:ts Armée til Lands och Watten.

Vår tacksamhet för Er skal ouphörlig vara,
Som gått med Edra lif at GUSTAFS lif försvara;
Och ljungat på fälten
I Ipären med hjelten
Där dödarne hvinande
Rafat i kulorne,
Ljulet försvunnit;
Och hjertat, som leder
Til Segrar och heder,
Brusat och brunnit
Hotande, hämnande
Och så
Gätt på
At mörda och slå
Och se'n vunnit platsen och fröjdat Er då.

För Länets älfkade Högdinge.

Du åt hvilkens kända dygder
Vården öfver desfa bygder
Utaf GUSTAF låmnad är;
För Dit nit, Din Åmbets ifver
Du långt mera dyrkad blifver,
Ån för Stjernan, som Du bår.

För Stora Kopparbergslaget.

J, som ned i Bergens natt
Tvingen af naturens händer
Denna rika klippans skatt
Som skal rikta GUSTAFS länder;
Enighet i Edra råd,
Flit och idoghet och styrka
År Ert fått at Kungar dyrka
Och at vinna Kungars nåd.

För Fäbhu Magistrat och Borgerskap.

Leve inom denna bygd
Hvar och en som idkar dygd!
Leve alla näringsgrenar!
Leve de, som magten fått
Til at håmma våld och brott!
Säkerheten är vår lott,
Då en GUSTAF oss förenar.

J. som ned i Bergens natt
Tvungen af naturens händer
Denna rika klippans skatt
Som skal rika GUSTAFS ländar;
Ränighet i Edra råd,
Eller och idoghet och styrka
Är Ett lät at Kungar dyrka
Och at vinna Kungars nåd.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

